

Munkásíró és író munkás

Nem szabad alábecsülni a tényt, hogy szerte az országban, a különböző munkahelyeken, nagy és kis munkaközösségekben megjelent az a fajta munkás, aki anynyira érdeklődik a szellemi értékek iránt, hogy nem éri be az olvasással, de maga is megkísérli a szellemi alkotást. A jelenség maga nem új. Baudelaire már előszót írt párizsi munkásírók novelláihoz és verseihez, és a negyvennyolcas forradalmi években büszkén mutatott rájuk, mint olyan emberekre, akik a maguk irodalmával valóságokat fednek fel, melyekről az irodalom — az akkori irodalom — már azért se beszélhet, mert az akkori íróknak nincs közükhöz a városi proletariátushoz. S nem lehet figyelmen kívül hagyni az olyan vándor szabólegények szerepét sem a szocialista gondolat fejlődésében és terjedésében, mint amilyen vándor szabólegény például a német Weitling volt.

Ami minálunk ma Jugoszláviában a munkásíró megjelenésében újdonság, az először a tény, hogy a kulturálisan legfejlettebb és legelmaradottabb köztársaságainkban egyaránt mind gyakoribbá vált, s másodszer, hogy minálunk egy szocializmust építő országban jelenik meg a munkásíró, és körülbelül azzal a gondolatmennettel áll elő, hogy neki, épp mert munkás, egész külön hivatottsága van arra, hogy szocialista országban képviselje a szocialista irodalmat.

S épp itt a bökkenő. Lehetséges-e, megokolt-e, jogos-e szembeállítani a munkásíró irodalmát, mint haladóbb, szocialistább irodalmat, azzal a másik irodalommal, melyet értelmiségiek, olyan emberek írnak, akik élethivatásuknak tekintik a művészetet és a művészi alkotásnak szentelik életüket? Az én véleményem szerint az ilyen szembeállítás épp úgy téves, mint ahogy téves volna, ha valaki az értelmiséghez, sőt eredetét tekintve a polgári értelmiséghez tartozó Marx-szal, Engelsz-szel, vagy Leninnel szembeállítaná a munkást, csak azért, mert munkás, mondván, hogy aki munkás, az mindig különb forradalmár az értelmiséginél. A munkásosztály mint osztály a maga társadalmi helyzeténél fogva hordozója és letéteményese a forradalmi akaratsnak; ebből azonban nem következik, hogy egyénileg a pusztán tény, hogy valaki munkás, biztosítéka a forradalmi öntudat teljességének.

Az igazság épp ellenkezőleg az, hogy a

munkásírók túlnyomó többségének munkáiban, épp fejletlen kultúrájuknál fogva, tartalmilag és formailag nem a haladóbb művészet, hanem a véletlenül olvasott könyvek, novellák és versek kísértének. A legnehezebb a művészi alkotásban épp az, hogy az író a maga nyelvében és maga élményeiről tudjon olyan erővel megszólalni, hogy a maga élményét az olvasó személyes, megrázó élményévé tegye. Amikor azonban a munkásíró a legjobb szándékkal sem tesz mást, mint igyekszik lemásolni, utánozni a művészi kifejezés külső, eltanulható eszközeinek egy részét, akkor már nem ő, a munkás az, aki megszólal, hanem, anélkül, hogy ő maga észrevenné, ha a tollat ő maga is forgatja, rajta keresztül az az irodalom szólal meg.

A munkás épp ezért, mert nem volt lehetősége, hogy megismerkedjék az igazi művészettel, könnyen áldoztatává válik a giccsnek — s nemcsak a munkásolvasó, hanem a munkásíró is. A giccs megértéséhez nem kell szellemi erőfeszítés, a giccs olyan fajta álművészi termék, mely alkalmazkodik a legalacsonyabb kulturális színvonalhoz; ahelyett, hogy ébresztené, serkentené az emberi felemelkedés, a szépség, s a gondolatok világosságának szükségletét és vágyát, a giccs szellemi narkotikum és eltorzítja, pótszerekekkel táplálja a szépre és jóra irányuló emberi éhséget. S ezért a giccs nemcsak esztétikai veszély — sőt, esztétikai veszély olyan értelemben, hogy valami a szépség élvezeteit, s maát a szépet fenyegethetné, nincs — de épp azért mert az esztétikai érték egyben társadalmi, emberi érték is, a giccs az ember és az igazi érték közötti közlekedés útját torlaszolhatja el. Bizonyos írásbeli ügyességet el lehet sajátítani, de az irodalom attól válik valóban művészi alkotássá, hogyha az egyénileg átélte világnak egyéni módon való kifejezése. Az írónak sok mindent kell tudni, hogy legyen mit elfelejtenie, hogy tudjon meztelenül igaz lenni, s ő maga lenni, amikor ír. S minél emberibb, s minél előbb benne az emberinek megvalósítása iránti szükséglet, annál inkább lesz forradalmi, annál inkább lesz kapcsolat az ő egyéni és az emberiség nagy és közös fájdalmi, problémái és harcai között.

Sinkó Ervin